

Приказ

Субјектно центрирана музичка етнографија народног уметника Добривоја Тодоровића

Мирјана Закић, *Душом и фрулом: Добривоје Тодоровић*. Београд: Универзитет уметности у Београду, Факултет музичке уметности, 2015, 224 стр.

Иако једно од концептуалних чворишта савремених етномузиколошких истраживања у глобалним, светским оквирима представља тзв. субјектно центрирана музичка етнографија, позната и под називом етномузикологија индивидуе, методолошки фундирани, аналитички текстови посвећени истакнутим извођачима традиционал-

не музике су и даље ретки у етномузиколошкој литератури на српском језику. Због тога научна монографија *Душом и фрулом: Портрет Добривоја Тодоровића* Мирјане Закић, професорке на Катедри за етномузикологију Факултета музичке уметности у Београду, не само да надомешћује овај недостатак, већ и, с обзиром на квалитет пређашњих радова ове луцидне научнице, које одликују проницљивост, конзистентност и доследност научне мисли, представља и дуго очекивану студију. Посвећена признатом народном уметнику, фрулашу Добривоју Тодоровићу, студија поставља промишљен модел у методологији субјектно центриране етномузикологије, те ће засигурно допринети развоју научне етномузиколошке мисли на српском језику. С друге стране, она представља и важан допринос на пољу очувања националне музичке баштине и стварања материјалног теоријско-научног фонда за њено интернационално препознавање и очување.

Након језгровитог уводног поглавља у ком разматра досадашње методолошке приступе индивидуалним извођачима у англосаксонској етномузиколошкој литератури, ауторка разрађени научни наратив отпочиње применом тзв. биографског метода. Сазнања о Добривојевом животном и професионалном путу, као и постепено разумевање његовог извођачког музичког стила, Мирјана Закић је стицала у вишегодишњем процесу интерактивне сарадње с овим

врсним свирачем, током ког су вођени бројни, припремљени и спонтани, интервјуи и разговори, а снимљен је и велики број разноврсних музичких нумера. Најинтензивнија комуникација остварена је у периоду од 2010. до 2014. године. Вишекратни теренски рад у форми учешћа с посматрањем, остварен у Добривоју блиском окружењу породичног дома у селу Влашка код Младеновца, омогућио је осветљавање многих појединости у музичком и педагошком сазревању овог уметника, а његов рефлексивни однос према сакупљеном материјалу документован је у усменој и писаној форми. Комбинација квалитативног, интерпретативног и реконструктивног истраживања и, истовремено, квантитативног приступа усмереног ка разматрању сакупљеног музичког материјала, омогућила је обухватан увид у музички свет овог самосвојног народног уметника.

У почетном поглављу Добривоје Тодоровић је представљен као аутентичан извођач или, како то Мирјана Закић формулише, „аутономни свирач“ на неколико традиционалних инструмената у чијем репертоару препознајемо традиционалне мелодије не само из локалне, примарно шумадијске сеоске музичке праксе, већ и с различитих, најчешће суседних културних простора (Добривоје изводи и влашке, бугарске и македонске мелодије, као и разноврсна народна кола). Посебно је важно да се у експликацији животног пута, као и професионално-музичких светова Добривоја Тодоровића, ауторка умешно користила умрежавањем етских и емских наратива.

Структурална музичка анализа разматраних мелодија, уз неопходан компаративни приступ (поређење истих музичких примера из различитих временских периода, и извођачких стилова различитих дувачких инструмената), коју Мирјана Закић доследно и минуциозно спроводи у централним сегментима књиге, показује да разноврсне мелодије у Добривојевој интерпретацији постају не само непосредне репродукције познатих деоница, већ да делимично представљају и својеврсне музичке иновације у сфери традиционалног. Новаторство Добривоја Тодоровића огледа се најпре у потреби за истраживањем потенцијала заједничког музицирања кроз здруживање различитих инструмената (дуетно свирање са извођачима на фрули, дудуку, окарини или двојницама, те оснивање квартета фрулаша), као и кроз прекорачење стилско-извођачких граница базичног музичког идиома (сарадња са цез квинтетом Бранислава Ковачева, вокалном групом „Паганке“ и дувачким оркестром Феата Сејдића). Други иновацијски ниво подразумева креативни приступ музичком материјалу преобликовањем традиционалних инструменталних жанрова (стварањем кола од песме), као и додавањем новог музичког садржаја постојећим мелодијама.

Семантичка етномузиколошка анализа, такође конзистентно и доследно спроведена на свим синтагматским и парадигматским нивоима разматраног музичког штива, представља врхунац домаће етномузикологије. Она умрежава сферу личног и колективног музичког мишљења и позиционира дело Добривоја Тодоровића на разним нивоима његовог контекстуалног испољавања, од дубоко персонализованих личних мотива извођача, преко локалног и супкултурног окружења па све до националних и регионалних конотација. За логичан и пријемчив, а истовремено и методолошки разрађен научни наративни ток који ову књигу измешта из непосредно етномузиколошке у шире сфере хуманистичке литературе, од изузетне је важности примена доследног дијахронијског излагања током читаве студије.

Поред позиционирања и репозиционирања извођаштва Добривоја Тодоровића у оквиру узбудљивих и променљивих токова традиционалног музичког извођаштва у Србији друге половине 20. века, у књизи је учињен напор да се овај свестрани уметник представи и као прави народни педагог који користи методе „усмене“ музичке предаје, подучавајући најчешће врло младе ученике, те тиме неуморно доприноси афирмацији сеоске традиционалне музике.

У завршним поглављима Добривоје Тодоровић се представља и посредством наратива својих савременика, етномузиколога, фрулаша, чланова радијског оркестра, те као један од важних креатора у осмишљавању политике фрулашке праксе у Србији активним и дугогодишњим учествовањем у раду жирија најважнијег такмичења фрулаша у Србији које се одржава у Прислоници.

Монографија др Мирјане Закић *Душом и фрулом: Добривоје Тодоровић* није само ванредно дело етномузиколошке науке, већ је одликује и шири потенцијал у правцу теоријског баштињења српске традиционалне музике, исказан у стваралаштву појединца, чему сигурно доприноси и компакт диск с репрезентативним нумерама Добривојевог изванредног свирачког умећа (примери на фрули, двојницама, дудуку и окарини). Књига представља и хронолошко сведочанство о једном делу музичке историје српског народа. Управо као активан надарени појединац, чију делатност уважавају локална и шира друштвена заједница, Добривоје Тодоровић јесте један од важних учесника и креатора социјално-историјске и уметничке димензије музичке праксе, па се посредством његовог дугогодишњег стваралаштва може сагледати степен трансформације традиционалног сеоског музичког система.

Важно је истаћи и да ово издање садржи чак 38 репрезентативних нотних примера, који уз текст и звучне нумере представљају

материјално сведочанство о српској традиционалној сеоској музици 20. века. Монографија је опремљена бројним фотографијама које визуелно сведоче о Добривојевој стваралачкој и извођачкој активности.

проф. др Селена Ракочевић
Катедра за етномузикологију,
Факултет музичке уметности
Универзитет уметности у Београду
Е-пошта: selena@rakosevic.rs

Примљено: 11. 5. 2019.
Прихваћено: 15. 5. 2019.